

**WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH Z GEOGRAFII (dla liceum 4-letniego) W XLIV LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM im. STEFANA BANACHA W WARSZAWIE**  
**Na podstawie: *Oblicza geografii* – część 1, 2, 3 i 4. Zakres rozszerzony. Wydawnictwo NOWA ERA**  
**(Kolejność realizowanych działów może ulegać zmianom)**

**Część 1 Geografia fizyczna**

Wymagania na poszczególne oceny				
Konieczne (ocena dopuszczająca)	Podstawowe (ocena dostateczna)	Rozszerzające (ocena dobra)	Dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
<b>I. Obraz Ziemi</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>dokonyuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny</li> <li>wymienia źródła informacji geograficznej</li> <li>wymienia metody badań geograficznych</li> <li>wymienia rodzaje wykresów i diagramów</li> <li>podaje definicje mapy i skali</li> <li>wymienia elementy mapy</li> <li>określa rodzaje map</li> <li>wyróżnia rodzaje skal</li> <li>omawia i czyta legendę mapy</li> <li>rozpoznaje rodzaje map</li> <li>opisuje dowolny obszar na podstawie mapy turystyczno-topograficznej</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje przedmiot i cele badań geograficznych</li> <li>wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu</li> <li>konstruuje plan pracy dla wybranego problemu badawczego w zakresie geografii</li> <li>wymienia funkcje GIS</li> <li>klasyfikuje mapy ze względu na różne kryteria</li> <li>porównuje i szereguje skale</li> <li>posługuje się podziałką mapy</li> <li>wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach</li> <li>rozdziela formy rzeźby na mapie, analizując układ poziomic</li> <li>podaje przykłady wykorzystania mapy topograficznej</li> <li>odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>określa miejsce geografii wśród innych nauk</li> <li>omawia źródła informacji geograficznej, ich przydatność i możliwości wykorzystania</li> <li>przedstawia podstawowe ilościowe i jakościowe metody badań geograficznych oraz możliwości ich wykorzystania na wybranych przykładach</li> <li>opracowuje kwestionariusz ankiety na wybrany temat dotyczący problemu badawczego</li> <li>wyjaśnia, na czym polega cyfrowa metoda prezentacji zjawisk GIS</li> <li>stosuje wybrane metody kartograficzne do prezentacji cech ilościowych i jakościowych środowiska geograficznego</li> <li>interpretuje dane liczbowe przedstawione za pomocą tabeli, wykresów i diagramów</li> <li>analizuje źródła kartograficzne oraz formułuje wnioski na ich podstawie</li> <li>stosuje różne rodzaje skal i przekształca je</li> <li>posługuje się skalą mapy do obliczenia odległości i powierzchni</li> <li>wyróżnia graficzne i kartograficzne metody przedstawiania informacji</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych</li> <li>wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie</li> <li>prezentuje i analizuje cechy środowiska geograficznego za pomocą GIS</li> <li>tworzy dokumentację obserwacji terenowych za pomocą odbiornika GPS (smartfona)</li> <li>oblicza skalę mapy na podstawie odległości lub powierzchni</li> <li>porównuje metody jakościowe i metody ilościowe prezentacji zjawisk na mapach</li> <li>określa przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do pozyskiwania informacji o środowisku geograficznym</li> <li>interpretuje treść fotografii i zdjęć satelitarnych oraz wskazuje wady i zalety każdego z przedstawionych obszarów</li> <li>czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map</li> <li>charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii</li> <li>przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność</li> <li>omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego</li> <li>dostrzega i określa związki przyczynowo-skutkowe między elementami środowiska na danym terenie na podstawie mapy cyfrowej</li> <li>przeprowadza wywiad i opracowuje wyniki z zajęć terenowych</li> <li>wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do pozyskiwania informacji o środowisku geograficznym</li> <li>prezentuje przykłady technologii informacyjno-komunikacyjnych i geoinformacyjnych do pozyskiwania, przechowywania, przetwarzania i prezentacji informacji geograficznych</li> <li>określa współrzędne geograficzne na mapie oraz z wykorzystaniem GPS</li> </ul>

		<p>geograficznej</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• posługuje się mapą hipsometryczną</li> <li>• podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map</li> <li>• wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby na mapie topograficznej i mapie ogólnogeograficznej</li> <li>• oblicza skalę mapy na podstawie odległości lub powierzchni</li> <li>• orientuje mapę topograficzną w terenie</li> </ul>		
--	--	--	--	--

## II. Ziemia we wszechświecie

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• posługuje się terminami: <i>planeta, księżyc, planetoida, meteoroida, kometa</i></li> <li>• wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny</li> <li>• wymienia planety Układu Słonecznego</li> <li>• opisuje teorię heliocentryczną</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna i dzień polarny</i></li> <li>• podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi</li> <li>• wydziela strefy oświetlenia Ziemi i ich granice</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obrotowy, czas uniwersalny i czas strefowy</i></li> <li>• podaje cechy ruchu obrotowego</li> <li>• podaje parametry fizyczne Słońca</li> <li>• wymienia fazy Księżyca</li> <li>• wymienia rodzaje czasów na Ziemi</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię</li> <li>• porównuje teorię heliocentryczną z teorią geocentryczną</li> <li>• opisuje Słońce jako gwiazdę</li> <li>• opisuje cechy ruchu obiegowego Ziemi na podstawie schematu</li> <li>• podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku</li> <li>• omawia czas trwania zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych</li> <li>• podaje różnice między horyzontem a widnokregiem</li> <li>• omawia widomą wędrówkę Słońca nad horyzontem na podstawie schematu</li> <li>• wyjaśnia występowanie faz Księżyca na podstawie schematu</li> <li>• charakteryzuje czas uniwersalny i czas strefowy</li> <li>• podaje nazwy europejskich stref czasowych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje ciała niebieskie we wszechświecie</li> <li>• rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu</li> <li>• rozpoznaje gwiazdozbiory nieba północnego</li> <li>• podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego</li> <li>• opisuje Ziemię widzianą z kosmosu</li> <li>• przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi</li> <li>• opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi</li> <li>• przedstawia konsekwencje ruchu obrotowego Ziemi</li> <li>• charakteryzuje zaćmienie Słońca i Księżyca na podstawie ilustracji</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi</li> <li>• analizuje mapę stref czasowych</li> <li>• oblicza czas słoneczny dowolnego miejsca na Ziemi na podstawie różnicy długości geograficznej</li> <li>• omawia czas urzędowy obowiązujący w niektórych państwach</li> <li>• wyjaśnia, czym jest międzynarodowa linia zmiany daty</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia teorie pochodzenia i budowy wszechświata</li> <li>• omawia powstawanie Układu Słonecznego</li> <li>• porównuje cechy budowy planet Układu Słonecznego</li> <li>• charakteryzuje typy galaktyk i ich budowę</li> <li>• omawia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku</li> <li>• omawia zmiany wysokości górowania Słońca w różnych szerokościach geograficznych</li> <li>• oblicza wysokość górowania Słońca na dowolnej szerokości geograficznej w dniach równonocy i przesilen</li> <li>• przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi</li> <li>• podaje przykłady i wskazuje skutki występowania siły Coriolisa dla środowiska przyrodniczego</li> <li>• wykazuje zależność miejscowego czasu słonecznego od długości geograficznej</li> <li>• oblicza miejscowy czas słoneczny z uwzględnieniem przekraczania międzynarodowej linii zmiany daty</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• prezentuje współczesne metody badań kosmicznych i ich znaczenie</li> <li>• porównuje odległości we wszechświecie i kształtuje wyobrażenie o ogromie i złożoności wszechświata</li> <li>• przedstawia osiągnięcia naukowców, w tym Polaków, w poznawaniu wszechświata</li> <li>• wykazuje zależność między nachyleniem osi ziemskiej a dopływem energii słonecznej do powierzchni Ziemi</li> <li>• wyznacza współrzędne geograficzne dowolnego punktu na powierzchni Ziemi na podstawie wysokości górowania Słońca w dniach równonocy i przesilen</li> <li>• opisuje przykłady wpływu zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka</li> <li>• opisuje przykłady wpływu różnic czasu na życie i działalność człowieka</li> </ul>
--	--	---	--	--

## III. Atmosfera

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia główne składniki powietrza</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje zróżnicowanie temperatury</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje warstwową budowę atmosfery</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje pole magnetyczne Ziemi</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia znaczenie atmosfery dla życia</li> </ul>
---	---	--	--	--

<p>atmosferycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza</li> <li>odczytuje z mapy izoterm temperaturę powietrza na Ziemi</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>średnia roczna amplituda temperatury powietrza, dobowa amplituda temperatury powietrza</i></li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny</i></li> <li>odczytuje z mapy izobar wartość ciśnienia atmosferycznego</li> <li>wyznacza kierunki wiatrów względem izobar w wyżu i niżu atmosferycznym</li> <li>wskazuje na mapie izobar rozmieszczenie stałych wyżów i niżów atmosferycznych na Ziemi</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kondensacja, temperatura punktu rosy, jądra kondensacji, wilgotność powietrza, resublimacja</i></li> <li>opisuje miary wilgotności powietrza</li> <li>wymienia rodzaje opadów atmosferycznych</li> <li>wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi</li> <li>wymienia i wskazuje na mapie przykładowe obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda, prognoza pogody, mapa synoptyczna</i></li> <li>określa elementy pogody</li> <li>określa z mapy synoptycznej warunki pogodowe</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klimat, strefa klimatyczna</i></li> <li>podaje przykład klimatu lokalnego</li> <li>wskazuje na mapie główne strefy klimatyczne na Ziemi</li> <li>opisuje dowolną strefę klimatyczną na Ziemi na podstawie mapy</li> <li>podaje przykłady klimatów astrefowych</li> </ul>	<p>i ciśnienia powietrza w przekroju pionowym atmosfery</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza</li> <li>omawia rozkład temperatury powietrza w styczniu i w lipcu na podstawie mapy</li> <li>omawia roczne amplitudy temperatury powietrza na Ziemi na podstawie mapy tematycznej</li> <li>wskazuje obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza</li> <li>omawia rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu na podstawie mapy</li> <li>podaje przyczyny ruchu powietrza</li> <li>podaje przykłady obszarów objętych wiatrami stałymi</li> <li>wyjaśnia proces powstawania pasatów</li> <li>wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych</li> <li>opisuje zróżnicowanie opadów na Ziemi na podstawie mapy</li> <li>wyróżnia rodzaje frontów atmosferycznych i je omawia</li> <li>wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych</li> <li>charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej</li> <li>wyjaśnia różnicę między klimatem lokalnym a mikroklimatem</li> <li>analizuje klimatogramy głównych stref klimatycznych</li> <li>rozpoznaje strefę klimatyczną na podstawie opisu lub klimatogramu</li> <li>podaje cechy klimatu górskiego</li> </ul>	<p>na podstawie schematu</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje zjawiska i procesy zachodzące w różnych warstwach atmosfery</li> <li>porównuje rozkład temperatury w poszczególnych porach roku na półkuli północnej i półkuli południowej</li> <li>oblicza średnią roczną temperaturę powietrza dla wybranej stacji meteorologicznej</li> <li>oblicza średnią roczną amplitudę temperatury powietrza</li> <li>wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza</li> <li>odróżnia prądy konwekcyjne (wstępujące i zstępujące) od wiatrów</li> <li>analizuje powstawanie ośrodków barycznych na podstawie schematu</li> <li>omawia krążenie powietrza w ośrodkach barycznych na półkuli północnej i półkuli południowej na podstawie schematu</li> <li>wskazuje na mapie obszary występowania wiatrów stałych, okresowych i lokalnych</li> <li>przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego</li> <li>wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu opadów atmosferycznych na Ziemi</li> <li>rozpoznaje rodzaje opadów i osadów atmosferycznych</li> <li>odróżnia front ciepły od frontu chłodnego na podstawie ich budowy i towarzyszących im zjawisk atmosferycznych</li> <li>przedstawia podstawy prognozowania pogody</li> <li>podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu roku</li> <li>porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną</li> <li>wyjaśnia znaczenie prognozowania pogody dla gospodarki</li> </ul>	<p>na podstawie infografiki</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi</li> <li>omawia roczny przebieg temperatury powietrza we własnym regionie na podstawie klimatogramu</li> <li>oblicza temperaturę powietrza na podstawie gradientu adiabatyicznego</li> <li>wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi</li> <li>wyjaśnia na podstawie schematu, czym jest globalna cyrkulacja atmosferyczna</li> <li>wyjaśnia genezę wiatrów stałych, okresowych i lokalnych</li> <li>omawia na podstawie klimatogramu wielkość rocznej sumy opadów atmosferycznych we własnym regionie</li> <li>opisuje zjawiska towarzyszące ciepłym i chłodnym frontom atmosferycznym</li> <li>analizuje mapy synoptyczne i zdjęcia satelitarne w celu przygotowania prognozy pogody</li> <li>przedstawia na wybranych przykładach wpływ czynników meteorologicznych i geograficznych na poszczególne elementy pogody</li> <li>omawia ekstremalne zjawiska atmosferyczne: burze, trąby powietrzne, szkwały</li> <li>charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi i uzasadnia ich zasięgi</li> <li>rozpoznaje strefę klimatyczną i typ klimatu na podstawie rocznego przebiegu temperatury powietrza i sum opadów atmosferycznych</li> </ul>	<p>na Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje związek między budową atmosfery a zjawiskami i procesami meteorologicznymi</li> <li>omawia zjawisko inwersji temperatury powietrza</li> <li>formułuje prawidłowości dotyczące zróżnicowania rocznej amplitudy temperatury powietrza na Ziemi</li> <li>omawia ekstremalne wartości temperatury na świecie</li> <li>wskazuje na mapie obszary występowania ekstremalnych temperatur na Ziemi</li> <li>wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i w wyższych szerokościach geograficznych</li> <li>wyjaśnia przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej</li> <li>omawia znaczenie wiatrów stałych, okresowych i lokalnych dla przebiegu pogody</li> <li>wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych</li> <li>omawia charakterystyczne zmiany pogody w czasie przemieszczania się frontów atmosferycznych</li> <li>interpretuje meteorologiczne zdjęcia satelitarne</li> <li>omawia dynamikę zmian zachodzących w atmosferze, ukazuje związane z nimi zagrożenia i skutki tych zmian</li> <li>wyjaśnia przyczyny modyfikujące przebieg stref klimatycznych</li> <li>wyjaśnia, na czym polega strefowość klimatów na Ziemi</li> <li>wyjaśnia wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów</li> </ul>
---	--	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia czynniki klimatotwórcze kształtujące klimat na Ziemi</li> <li>• wymienia obszary o specyficznym klimacie lokalnym w Polsce</li> <li>• opisuje typy klimatów na podstawie klimatogramów i mapy klimatycznej</li> <li>• wykazuje różnice między klimatem morskim a klimatem kontynentalnym</li> <li>• opisuje klimaty strefowe i astrefowe</li> </ul>		
--	--	---	--	--

#### IV. Hydrosfera

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i> oraz podaje charakterystyczne cechy hydrosfery</li> <li>• wymienia elementy składowe cyklu hydrologicznego</li> <li>• przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata</li> <li>• wyjaśnia, czym różni się morze od oceanu</li> <li>• wymienia rodzaje mórz</li> <li>• wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki i podaje ich nazwy</li> <li>• wymienia cechy wody morskiej</li> <li>• odczytuje z mapy zasolenie wody na podstawie izohalin</li> <li>• wymienia rodzaje prądów morskich</li> <li>• rozróżnia rodzaje pływów morskich</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko</i></li> <li>• wyróżnia rodzaje rzek</li> <li>• wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska</li> <li>• wymienia podstawowe typy ustrojów rzecznych</li> <li>• wymienia kryteria klasyfikacji jezior</li> <li>• wymienia funkcje sztucznych zbiorników wodnych</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu</i></li> <li>• wymienia formy występowania lodu na Ziemi</li> <li>• wymienia typy lodowców górskich</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia cykl hydrologiczny na podstawie schematu</li> <li>• przedstawia bilans wodny na Ziemi i jego zróżnicowanie w różnych warunkach klimatycznych</li> <li>• wskazuje na mapie obszary o deficycie oraz nadmiarze wody</li> <li>• wymienia cechy fizykochemiczne wód morskich</li> <li>• charakteryzuje gęstość wody morskiej</li> <li>• wymienia rodzaje ruchów wody morskiej</li> <li>• przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy</li> <li>• omawia genezę tsunami</li> <li>• wymienia przyczyny powstawania pływów morskich</li> <li>• omawia system rzeczny wraz z dorzeczem na podstawie schematu</li> <li>• charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach</li> <li>• wymienia rodzaje zasilania rzek</li> <li>• omawia rozmieszczenie jezior na kuli ziemskiej</li> <li>• wskazuje na mapie największe sztuczne zbiorniki wodne</li> <li>• wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim a lądolodem</li> <li>• wymienia części składowe lodowca górskiego</li> <li>• wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi</li> <li>• podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich</li> <li>• oblicza zasolenie wody w procentach</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania zasolenia mórz</li> <li>• omawia problem zanieczyszczenia wód morskich</li> <li>• podaje przyczyny występowania poszczególnych rodzajów ruchów wody morskiej</li> <li>• omawia falowanie wiatrowe i przyczyny powstawania fal morskich</li> <li>• charakteryzuje prądy morskie, ich rodzaje oraz rozkład na świecie</li> <li>• omawia skutki tsunami</li> <li>• omawia mechanizm powstawania pływów wskutek oddziaływania Księżyca i Słońca</li> <li>• określa rolę rzek w obiegu wody na Ziemi</li> <li>• omawia przyczyny zróżnicowania sieci rzecznej na Ziemi</li> <li>• opisuje cechy ustrojów rzecznych na świecie</li> <li>• przedstawia uwarunkowania występowania jezior na Ziemi</li> <li>• analizuje plany batymetryczne wybranych jezior</li> <li>• porównuje kształt i głębokość jezior różnych typów</li> <li>• opisuje warunki powstawania lodowców</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę retencji w cyklu hydrologicznym</li> <li>• przedstawia zróżnicowanie temperatury wód oceanicznych</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania termicznego mórz w układzie pionowym i układzie poziomym</li> <li>• objaśnia mechanizm powstawania powierzchniowych prądów morskich i ich układ</li> <li>• wyjaśnia powstawanie upwellingu przybrzeżnego na podstawie ilustracji</li> <li>• prezentuje ustrój rzeki płynącej najbliższej szkoły</li> <li>• omawia znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek na wybranym przykładzie ze świata</li> <li>• charakteryzuje genetyczne typy jezior</li> <li>• rozpoznaje wybrane typy genetyczne jezior na podstawie planów batymetrycznych</li> <li>• wyjaśnia przyczyny odmiennej wysokości występowania granicy wiecznego śniegu w różnych szerokościach geograficznych</li> <li>• charakteryzuje typy lodowców górskich na podstawie fotografii oraz ilustracji</li> <li>• omawia proces powstawania bariery lodowej i góry lodowej</li> <li>• przedstawia uwarunkowania występowania wód podziemnych</li> <li>• opisuje rodzaje wód podziemnych występujących w okolicach szkoły</li> <li>• omawia mechanizm funkcjonowania</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi</li> <li>• omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka</li> <li>• omawia ruch cząsteczek wody podczas falowania oraz parametry fali na podstawie schematu</li> <li>• omawia mechanizm ENSO i jego wpływ na środowisko geograficzne</li> <li>• wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu</li> <li>• rozpoznaje ustrój rzeczny wybranych rzek świata, Europy i Polski</li> <li>• omawia znaczenie jezior w życiu i działalności człowieka</li> <li>• omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na gospodarkę, życie mieszkańców i ich tożsamość kulturową</li> <li>• omawia znaczenie gospodarcze wód podziemnych</li> </ul>
--	--	--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje na mapie obszary występowania wód artezyjskich na Ziemi</li> <li>wymienia obszary występowania gejzerów</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje na mapie świata obszary występowania wieloletniej zmarzliny</li> <li>charakteryzuje rodzaje wód podziemnych na podstawie schematu</li> <li>analizuje schemat basenu artezyjskiego</li> <li>omawia powstawanie źródeł i ich rodzaje na podstawie ilustracji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia proces powstawania lodu lodowcowego</li> <li>opisuje cechy lodolodu Antarktydy i Grenlandii</li> <li>omawia warunki powstawania wieloletniej zmarzliny</li> <li>klasyfikuje wody podziemne</li> <li>charakteryzuje wody artezyjskie i subartezyjskie oraz podaje różnice między nimi</li> <li>przedstawia warunki powstawania źródeł</li> <li>opisuje typy wód mineralnych</li> </ul>	<p>gejzerów</p>	
--	---	---	-----------------	--

#### V. Procesy wewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemiska, prądy konwekcyjne</i></li> <li>wymienia warstwy wnętrza Ziemi</li> <li>wymienia główne pierwiastki i minerały budujące skorupę ziemską</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>skała, minerał</i></li> <li>wymienia główne rodzaje skał występujących na Ziemi</li> <li>wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i klasyfikuje je</li> <li>wskazuje na mapie główne płyty litosfery i ich granice, grzbiety śródoceaniczne, strefy subdukcji i ryftu</li> <li>wymienia orogenezy w historii Ziemi</li> <li>wymienia deformacje tektoniczne</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia ziemi, obszary sejsmiczne, obszary asejsmiczne</i></li> <li>odróżnia intruzje zgodne od niezgodnych</li> <li>odróżnia wulkany czynne od wygasłych</li> <li>wymienia produkty erupcji wulkanicznych</li> <li>podaje różnicę między epicentrum a hipocentrum trzęsienia ziemi</li> <li>podaje przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>ruchy</i></li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje cechy budowy wnętrza Ziemi</li> <li>wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi</li> <li>podaje różnice między minerałem a skałą</li> <li>rozpoznaje minerały skałotwórcze</li> <li>opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał</li> <li>podaje przykłady skał o różnej genezie</li> <li>wskazuje na mapie obszary występowania najbardziej rozpowszechnionych skał</li> <li>omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery</li> <li>prezentuje typy granic płyt litosfery z wykorzystaniem mapy tematycznej</li> <li>wymienia typy genetyczne gór</li> <li>podaje przykłady różnych typów genetycznych gór</li> <li>opisuje warunki powstawania wulkanów na podstawie schematu</li> <li>omawia rozmieszczenie wulkanów na Ziemi</li> <li>przedstawia rodzaje trzęsień ziemi</li> <li>wskazuje na mapie rozmieszczenie obszarów sejsmicznych na Ziemi</li> <li>charakteryzuje ukształtowanie poziome i pionowe powierzchni Ziemi</li> <li>omawia podział dziejów Ziemi</li> <li>omawia etapy powstawania</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje skład chemiczny i właściwości fizyczne poszczególnych warstw wnętrza Ziemi</li> <li>opisuje stopień geotermiczny</li> <li>wskazuje różnice między skorupą kontynentalną a skorupą oceaniczną</li> <li>charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie</li> <li>rozpoznaje wybrane skały</li> <li>wymienia przyczyny wzajemnego przemieszczania się płyt skorupy ziemskiej</li> <li>omawia procesy spredingu i subdukcji na podstawie infografiki</li> <li>wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery</li> <li>charakteryzuje typy genetyczne gór i podaje ich cechy</li> <li>rozpoznaje na podstawie schematów deformacje tektoniczne</li> <li>podaje przyczyny ruchów epejrogenicznych</li> <li>omawia procesy plutoniczne i podaje ich skutki</li> <li>charakteryzuje typy intruzji magmatycznych</li> <li>omawia budowę wulkanu</li> <li>wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości</li> <li>oblicza temperaturę w głębi skorupy ziemskiej na podstawie stopnia geotermicznego</li> <li>przedstawia genezę skał magmowych, osadowych i przeobrażonych</li> <li>przedstawia gospodarcze zastosowanie skał</li> <li>wyjaśnia mechanizm działania prądów konwekcyjnych</li> <li>charakteryzuje powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery na podstawie schematu</li> <li>podaje przykłady świadczące o ruchach pionowych skorupy ziemskiej</li> <li>opisuje etapy powstawania gór fałdowych i zrębowych</li> <li>omawia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych</li> <li>prezentuje typy wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj materiału</li> <li>podaje przykłady negatywnych i pozytywnych skutków erupcji wulkanicznych</li> <li>wykazuje zależność między ruchami płyt skorupy ziemskiej a rozmieszczeniem wulkanów</li> <li>wykazuje zależność między ruchami</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje wpływ budowy wnętrza Ziemi na genezę procesów endogenicznych</li> <li>podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie</li> <li>wyjaśnia wpływ procesów geologicznych na powstawanie głównych struktur tektonicznych na wybranych przykładach</li> <li>wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, np. Himalajów i Andów</li> <li>wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka</li> <li>omawia zależność pomiędzy wiekiem orogenezy a wysokością gór</li> <li>podaje przykłady skutków występowania procesów izostatycznych</li> <li>wykazuje zależność wielkich form rzeźby terenu od budowy skorupy ziemskiej na przykładach ze świata i z Europy</li> <li>prezentuje zasady ustalania wieku względnego i wieku bezwzględnego skał oraz wydarzeń geologicznych</li> <li>rozpoznaje okres geologiczny na podstawie zestawu skamieniałości</li> </ul>
---	---	--	---	---

<p><i>izostatyczne</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• odczytuje dane z krzywej hipsograficznej</li> <li>• wskazuje na mapie najgłębsze rowy oceaniczne na Ziemi i podaje ich nazwy</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>skamieniałość przewodnia</i></li> </ul>	<p>skamieniałości na podstawie schematu</p>	<p>do granic płyt litosfery</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia przyczyny trzęsień ziemi</li> <li>• charakteryzuje skalę Richtera i skalę Mercallego</li> <li>• przedstawia rozchodzenie się fal sejsmicznych na podstawie ilustracji</li> <li>• omawia wielkie formy ukształtowania lądów i dna oceanicznego</li> <li>• wskazuje na mapie batymetrycznej wielkie formy dna oceanicznego</li> <li>• omawia metody odtwarzania dziejów Ziemi</li> <li>• przedstawia najważniejsze wydarzenia geologiczne i przyrodnicze w dziejach Ziemi (fałdowania, transgresje i regresje morskie, zlodowacenia, rozwój świata organicznego)</li> <li>• rozpoznaje okres geologiczny na podstawie opisu</li> </ul>	<p>płyt skorupy ziemskiej a obszarami występowania trzęsień ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje negatywne skutki trzęsień ziemi i erupcji wulkanicznych</li> <li>• omawia wpływ procesów geologicznych na ukształtowanie powierzchni Ziemi</li> <li>• analizuje tabelę stratygraficzną</li> <li>• wyjaśnia znaczenie skamieniałości przewodnich w odtwarzaniu dziejów Ziemi</li> <li>• analizuje oraz interpretuje mapy i profile geologiczne</li> </ul>	<p>przewodnych</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• odtwarza wydarzenia geologiczne i przyrodnicze w dziejach Ziemi na podstawie profilu geologicznego</li> </ul>
---	---	--	--	---

## VI. Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i></li> <li>• wyróżnia rodzaje wietrzenia (fizyczne, chemiczne, biologiczne)</li> <li>• wymienia produkty wietrzenia</li> <li>• wymienia rodzaje ruchów masowych</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i></li> <li>• wymienia skały rozpuszczalne przez wodę</li> <li>• wymienia podstawowe formy krasowe</li> <li>• wymienia elementy doliny rzecznej na podstawie schematu</li> <li>• wymienia rodzaje erozji rzecznej</li> <li>• wymienia typy ujść rzecznych</li> <li>• wskazuje na mapie delty i ujścia lejkowate</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód</i></li> <li>• wymienia rodzaje moren</li> <li>• rozróżnia formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia czynniki wpływające na efekty procesów zewnętrznych</li> <li>• wymienia czynniki decydujące o intensywności wietrzenia na kuli ziemskiej</li> <li>• omawia procesy krasowe</li> <li>• omawia właściwości rozpuszczające wody</li> <li>• odróżnia formy krasu powierzchniowego od krasu podziemnego</li> <li>• odróżnia terasę zalewową od terasy nadzalewowej</li> <li>• odróżnia erozje wgłębną, wsteczną i boczną</li> <li>• wskazuje na mapie delty i ujścia lejkowate</li> <li>• wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców</li> <li>• omawia powstawanie różnych typów moren</li> <li>• wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja)</li> <li>• charakteryzuje zjawiska wietrzenia fizycznego, chemicznego i biologicznego</li> <li>• przedstawia formy i produkty powstałe w wyniku poszczególnych rodzajów wietrzenia</li> <li>• omawia rozwój rzeźby terenu powstałej pod wpływem ruchów masowych</li> <li>• przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych</li> <li>• przedstawia uwarunkowania tempa rozpuszczania skał</li> <li>• omawia cechy rzeźby krasowej</li> <li>• wskazuje na mapie obszary krasowe znane na świecie, w Europie i w Polsce</li> <li>• porównuje cechy rzeki w biegach górnym, środkowym i dolnym</li> <li>• rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia intensywność poszczególnych rodzajów wietrzenia na Ziemi na podstawie schematu</li> <li>• omawia skutki procesu wietrzenia</li> <li>• omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych</li> <li>• omawia skutki ruchów masowych</li> <li>• omawia sposoby zapobiegania ruchom masowym oraz minimalizowania ich następstw</li> <li>• wymienia etapy rozwoju form krasu powierzchniowego</li> <li>• podaje cechy rzeźbotwórczej działalności rzeki – erozji, transportu, akumulacji – w jej górnym, środkowym i dolnym biegu</li> <li>• analizuje powstawanie meandrow na podstawie schematu</li> <li>• opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowców</li> <li>• charakteryzuje krajobraz młodo-glacialny</li> <li>• omawia procesy i formy na wybrzeżu</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia</li> <li>• omawia skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia</li> <li>• wykazuje wpływ czynników przyrodniczych i działalności człowieka na grawitacyjne ruchy masowe</li> <li>• przedstawia przykłady ograniczeń w zakresie zagospodarowania terenu, wynikające z budowy geologicznej podłoża, rzeźby terenu i grawitacyjnych ruchów masowych</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych (erozji i akumulacji) na poszczególnych odcinkach rzeki (górnym, środkowym i dolnym)</li> <li>• opisuje fazy rozwoju zakola rzecznej i powstawanie starorzecza na podstawie ilustracji</li> </ul>
--	--	---	---	--

<p>na ilustracji oraz fotografii</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i></li> <li>• wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na intensywność rzeźbotwórczej działalności wiatru</li> <li>• wymienia rodzaje wydm</li> <li>• wymienia rodzaje pustyń</li> <li>• podaje nazwy największych pustyń na Ziemi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii</li> <li>• wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru</li> <li>• wyjaśnia różnice między wydmą paraboliczną a barchanem</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie mapy i zdjęć satelitarnych</li> <li>• klasyfikuje formy rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i formy akumulacyjne</li> <li>• charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na tempo cofania się wybrzeży klifowych</li> <li>• przedstawia proces powstawania mierzei na podstawie schematu</li> <li>• charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja)</li> <li>• omawia uwarunkowania procesów eolicznych</li> <li>• omawia warunki tworzenia się wydm</li> </ul>	<p>stromym</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje typy wybrzeży morskich oraz podaje ich podobieństwa i różnice</li> <li>• charakteryzuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru</li> <li>• rozróżnia formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru na podstawie fotografii</li> </ul>	
--	---	---	--	--

## VII. Pedosfera i biosfera

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gleba, przydatność rolnicza gleb, żyzność, urodzajność</i></li> <li>• rozróżnia gleby strefowe, śródstrefowe i niestrefowe</li> <li>• rozróżnia podstawowe profile glebowe</li> <li>• podaje nazwy formacji roślinnych</li> <li>• wskazuje na mapie zasięg głównych stref roślinnych</li> <li>• wymienia charakterystyczne gatunki roślinne w każdej ze stref roślinnych</li> <li>• wymienia piętra roślinne Tatr</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie ilustracji profili glebowych</li> <li>• wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych</li> <li>• podaje charakterystyczne cechy głównych stref roślinnych na Ziemi</li> <li>• porównuje piętrowość w wybranych górach świata</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia uwarunkowania powstawania gleb</li> <li>• omawia podstawowe profile glebowe</li> <li>• omawia cechy głównych typów gleb strefowych, śródstrefowych i niestrefowych</li> <li>• wyjaśnia różnicę między żyznością a urodzajnością</li> <li>• opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie</li> <li>• charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje czynniki glebotwórcze i procesy glebotwórcze</li> <li>• dopasowuje do profili glebowych odpowiednie nazwy gleb</li> <li>• omawia przydatność rolniczą wybranych typów gleb na świecie</li> <li>• omawia czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje profil glebowy i rozpoznaje proces glebotwórczy</li> <li>• wskazuje przyczyny zróżnicowania profili glebowych poszczególnych typów gleb</li> <li>• wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym</li> <li>• wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza</li> </ul>
---	--	---	---	---

## Warsztaty terenowe

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje współrzędne geograficzne miejsca odkrywki geologicznej za pomocą odbiornika GPS</li> <li>• wymienia i rozpoznaje dominujące skały widoczne w odkrywce geologicznej</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• porządkuje chronologicznie wydarzenia geologiczne w odkrywce geologicznej</li> <li>• wymienia struktury tektoniczne oraz ich elementy składowe widoczne w odkrywce geologicznej</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje odkrywkę geologiczną i na jej podstawie wnioskuje o przeszłości geologicznej regionu</li> <li>• rozpoznaje efekt procesów rzeźbotwórczych zachodzących w miejscu obserwacji terenowych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje mapę geologiczną porównuje ją z informacjami odczytanymi z odkrywki geologicznej</li> <li>• dokonuje obserwacji procesów geologicznych i geomorfologicznych zachodzących w okolicy miejsca zamieszkania</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• dostrzega prawidłowości dotyczące procesów geologicznych i geomorfologicznych w miejscu obserwacji</li> <li>• sporządza dokumentację z zajęć terenowych i przedstawia jej wyniki w wybranej formie</li> </ul>
---	---	--	---	--

## Część II Geografia społeczno-gospodarcza

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
<b>I. Zmiany na mapie politycznej</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne</i></li> <li>podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie</li> <li>wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie</li> <li>podaje aktualną liczbę państw świata</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i></li> <li>wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw</li> <li>wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata</li> <li>podaje przykłady organizacji międzynarodowych</li> <li>podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i></li> <li>wskazuje różnice między terroryzmem a konfliktem zbrojnym</li> <li>wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw</li> <li>wyjaśnia, czym jest PKB</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia różnice między enklawą a eksklawą</li> <li>wskazuje na mapie granice oraz stolice wybranych państw</li> <li>omawia specjalny status Antarktydy</li> <li>wskazuje na mapie świata obszary kolonialne światowych mocarstw w połowie XX w.</li> <li>wymienia państwa europejskie, które w połowie XX w. miały posiadłości kolonialne</li> <li>wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów</li> <li>wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych</li> <li>wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych i miejsca zamachów terrorystycznych</li> <li>wymienia cechy terroryzmu</li> <li>wymienia czynniki wpływające na rozwój państw</li> <li>omawia prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB <i>per capita</i></li> <li>wyjaśnia, czym są HDI i MPI</li> <li>wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI oraz o najwyższych wartościach MPI</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia podział terytorialny mórz i oceanów</li> <li>podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie</li> <li>omawia przyczyny rozpadu systemu kolonialnego</li> <li>przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę i migracje</li> <li>podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w.</li> <li>opisuje działalność ONZ</li> <li>omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata</li> <li>opisuje wybrane konflikty zbrojne</li> <li>omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw</li> <li>omawia strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki</li> <li>wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB)</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata</li> <li>wskazuje na mapie obszary o nieustalonym statusie</li> <li>przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na dysproporcje w rozwoju państw powstałych po rozpadzie kolonii</li> <li>omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji</li> <li>opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku</li> <li>omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata</li> <li>analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej</li> <li>opisuje tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii</li> <li>omawia skutki współczesnych konfliktów zbrojnych i terroryzmu</li> <li>porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego</li> <li>omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB, HDI i MPI</li> <li>porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje historię utworzenia Sudanu Południowego</li> <li>omawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych</li> <li>omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich</li> <li>opisuje działalność wybranej organizacji międzynarodowej</li> <li>omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw</li> <li>przedstawia wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach</li> <li>omawia działania, które są podejmowane przez organizacje międzynarodowe i rządy państw w celu ograniczenia terroryzmu</li> <li>opisuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego</li> </ul>

## II. Ludność i osadnictwo

### Uczeń:

- podaje aktualną liczbę ludności świata
- wymienia najludniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego*
- wyjaśnia znaczenie terminów: *eksplozja demograficzna, regres demograficzny*
- wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności
- wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności*
- wymienia typy demograficzne społeczeństw
- podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją
- wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi
- wymienia bariery osadnicze
- wyjaśnia znaczenie terminów: *ekumena, subekumena, anekumena, gęstość zaludnienia*
- wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji*
- dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg
- podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie
- wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne
- wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców
- wymienia odmiany ludzkie
- wymienia mniejszości narodowe

### Uczeń:

- omawia różnice w zaludnieniu regionów
- oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego
- podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego
- podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny
- omawia model przejścia demograficznego
- porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata
- wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw
- omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie
- wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie
- oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia
- oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego
- podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie
- wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych
- wyjaśnia, czym jest uchodźstwo
- opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie
- wyjaśnia różnice między narodem a grupą etniczną
- wymienia przykłady rodzin językowych
- omawia zróżnicowanie językowe ludności świata
- wyjaśnia, czym jest wskaźnik skolaryzacji
- przedstawia strukturę religijną ludności świata
- wymienia trzy wielkie religie uniwersalne

### Uczeń:

- analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata
- omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie
- opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach
- omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie
- charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach
- omawia czynniki kształtujące strukturę wieku
- omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie
- przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie
- opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady
- opisuje różnice w gęstości zaludnienia kontynentów
- opisuje migracje wewnętrzne
- omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów
- wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata
- przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji
- wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi
- omawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną
- opisuje strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski
- przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej
- omawia przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie
- omawia wartości wskaźnika

### Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej
- analizuje zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych
- omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny
- opisuje zróżnicowanie demograficzne społeczeństw
- omawia zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie
- omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie
- opisuje problemy uchodźców
- omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie
- przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa
- przedstawia konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie
- analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie
- omawia główne założenia wybranych religii
- omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata
- opisuje przemiany w osadnictwie wiejskim w różnych regionach świata
- charakteryzuje procesy metropolizacji w wybranych regionach świata
- charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady
- omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy
- wyjaśnia przyczyny depopulacji

### Uczeń:

- przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie
- ocenia skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych
- ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego
- analizuje i ocenia zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności
- omawia konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska
- przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności
- analizuje skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach imigracyjnych
- analizuje problemy państw o różnej zwartości społecznej
- dostrzega związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
- opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę
- podaje przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce
- omawia wkład kręgów kulturowych w dziedzictwo kulturowe ludzkości
- wyjaśnia na przykładach przyczyny różnic w postrzeganiu przestrzeni przez społeczność należące do różnych kręgów kulturowych
- analizuje na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie
- wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego
- analizuje przyczyny i skutki urbanizacji

<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przykłady języków urzędowych i języków sztucznych</li> <li>podaje nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata</li> <li>wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik analfabetyzmu</i></li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i></li> <li>wymienia wybrane religie świata</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura, krąg kulturowy</i></li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>przestrzeń</i></li> <li>wymienia rodzaje jednostek osadniczych</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, miasto</i></li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>urbanizacja</i></li> <li>wymienia płaszczyzny urbanizacji</li> <li>wyjaśnia, czym jest metropolia</li> <li>wymienia funkcje miast</li> <li>wymienia najludniejsze zespoły miejskie świata</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>megamiasto, megalopolis</i></li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obszar wiejski, wieś</i></li> <li>wymienia nowe funkcje obszarów wiejskich</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym</li> <li>opisuje wybrane kręgi kulturowe na świecie</li> <li>omawia geograficzne znaczenie pojęcia przestrzeni</li> <li>wyjaśnia, jak zmienia się postrzeganie przestrzeni wraz z wiekiem</li> <li>wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych na wsie i miasta</li> <li>wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych i rozwoju sieci osadniczej</li> <li>wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce</li> <li>podaje przykłady miast o różnych funkcjach</li> <li>wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata</li> <li>wymienia formy zespołów miejskich</li> <li>podaje przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie</li> <li>omawia udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju</li> <li>opisuje udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju</li> <li>przedstawia czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie</li> </ul>	<p>analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata</li> <li>omawia strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce</li> <li>opisuje zróżnicowanie kulturowe ludności świata</li> <li>przedstawia wartości wyznawane przez społeczności należące do poszczególnych kręgów kulturowych</li> <li>omawia różnice w pojmowaniu przestrzeni przez społeczności znajdujące się na innym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i żyjące w odmiennych warunkach przyrodniczych</li> <li>omawia czynniki kształtujące sieć wiejską i sieć miejską</li> <li>omawia fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata</li> <li>omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie</li> <li>wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju</li> <li>opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich</li> </ul>	<p>niektórych wsi w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią</li> </ul>	<p>w wybranych regionach świata</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wiąże typy fizjonomiczne miast z kręgami cywilizacyjnymi oraz poziomem rozwoju gospodarczego państw</li> <li>proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi</li> </ul>
--	---	--	---	---

### III. Sektory gospodarki

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia podział gospodarki na sektory</li> <li>przedstawia sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i></li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje</li> <li>przedstawia zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym</li> <li>omawia wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju</li> <li>wskazuje na mapie kraje</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata</li> <li>opisuje zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce</li> <li>podaje przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki</li> <li>wymienia przykłady działalności</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju</li> <li>klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD</li> <li>omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrzsektorowe</li> </ul>
---	---	--	--	--

	o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia płaszczyzny globalizacji</li> </ul>	znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej</li> </ul>		
<b>IV. Rolnictwo</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa</li> <li>wymienia formy użytkowania ziemi</li> <li>podaje rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych</li> <li>wymienia kryteria podziału rolnictwa</li> <li>wymienia typy rolnictwa</li> <li>wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie</li> <li>wymienia główne cechy rolnictwa przemysłowego i rolnictwa ekologicznego</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>GMO</i></li> <li>wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie</li> <li>wymienia główne rośliny uprawne</li> <li>wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie</li> <li>wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt</li> <li>wymienia typy chowu zwierząt</li> <li>wymienia państwa o największym pogłowie wybranych zwierząt gospodarskich</li> <li>wymienia główne typy lasów</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lesistość, wskaźnik lesistości</i></li> <li>wymienia funkcje lasów</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura</i></li> <li>wymienia najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych</li> <li>wyjaśnia, czym jest <i>przełowienie</i></li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach</li> <li>opisuje zróżnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach</li> <li>omawia strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce</li> <li>wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej</li> <li>wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym</li> <li>omawia czynniki rozwoju rolnictwa przemysłowego</li> <li>przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego</li> <li>dokonuje podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne</li> <li>podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych</li> <li>omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym</li> <li>przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu</li> <li>wyjaśnia różnice między leśnictwem a gospodarką leśną</li> <li>charakteryzuje główne typy lasów</li> <li>przedstawia rozmieszczenie lasów na Ziemi</li> <li>omawia zmiany lesistości w Polsce</li> <li>opisuje funkcje lasów</li> <li>omawia rozmieszczenie najważniejszych łośisk na świecie</li> <li>podaje przyczyny przełowienia</li> <li>wskazuje nadmiernie eksploatowane łośiska na mapie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa</li> <li>porównuje strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach</li> <li>omawia typy rolnictwa na świecie</li> <li>analizuje różnice między rolnictwem intensywnym a rolnictwem ekstensywnym</li> <li>wykazuje różnice między rolnictwem przemysłowym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety</li> <li>omawia areal upraw <i>GMO</i></li> <li>opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie</li> <li>wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych</li> <li>charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowa wybranych zwierząt gospodarskich na świecie</li> <li>przedstawia sposoby gospodarowania zasobami leśnymi</li> <li>omawia udział oceanów w światowych połowach</li> <li>przedstawia wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie</li> <li>porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach</li> <li>omawia przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw</li> <li>omawia czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej</li> <li>charakteryzuje rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe</li> <li>dokonuje analizy udziału rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej</li> <li>przedstawia skutki rozwoju rolnictwa przemysłowego i rolnictwa ekologicznego</li> <li>charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek</li> <li>omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie</li> <li>ocenia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce</li> <li>wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata</li> <li>omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw</li> <li>charakteryzuje główne regiony rolnicze świata</li> <li>omawia dylematy związane z wykorzystywaniem roślin modyfikowanych genetycznie</li> <li>omawia czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach</li> <li>analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny</li> <li>uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie</li> <li>rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody</li> <li>dostrzega związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych</li> <li>podaje sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych</li> </ul>

## V. Przemysł

### Uczeń:

- dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu
- wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu
- wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech)
- podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech
- wyjaśnia znaczenie terminów: *industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja*
- podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce
- wymienia czynniki koncentracji przemysłu
- wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego
- wyjaśnia znaczenie terminu *budownictwo*
- podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii
- wymienia główne surowce energetyczne
- wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie
- wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie
- wymienia typy elektrowni
- wymienia kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej

### Uczeń:

- wymienia różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu
- omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu
- podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii
- porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii
- wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu
- podaje przyczyny dezindustrializacji
- przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym
- omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego
- wymienia formy koncentracji przemysłu high-tech
- przedstawia prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie
- omawia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne
- przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie
- wymienia odnawialne źródła energii
- przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków
- omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej
- porównuje wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach
- opisuje udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie

### Uczeń:

- omawia techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu
- wymienia korzyści i niekorzyści aglomeracji
- omawia proces deglomeracji przemysłu
- opisuje społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu
- wymienia behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu
- porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii
- opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie
- omawia przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata
- opisuje gospodarcze znaczenie reindustrializacji
- podaje rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie
- omawia rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie
- omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii
- przedstawia rolę budownictwa w gospodarce
- charakteryzuje energetykę opartą na nieodnawialnych źródłach energii
- charakteryzuje energetykę opartą na odnawialnych źródłach energii
- określa udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata
- omawia bilans energetyczny Polski
- dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata
- przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach
- porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą

### Uczeń:

- omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych
- opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego
- omawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii
- podaje skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata
- omawia przebieg industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji w Polsce
- omawia rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce
- charakteryzuje wybrany okręg przemysłowy w Polsce
- charakteryzuje wybrane technopolie na świecie i wskazuje je na mapie
- wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy
- przedstawia różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce
- opisuje skutki wzrostu zapotrzebowania na energię
- omawia prawidłowości w zakresie zmian udziału źródeł odnawialnych źródeł w strukturze zużycia energii
- przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni
- omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej
- omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce

### Uczeń:

- przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie
- ocenia trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce
- ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi
- omawia rolę reindustrializacji w gospodarce
- prezentuje zmiany struktury przestrzennej przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii
- prezentuje argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym
- omawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii
- opisuje nietypowe źródła energii na przykładzie Szwecji
- przedstawia związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju
- uzasadnia potrzebę społecznej debaty dotyczącej rozwoju energetyki jądrowej w Polsce

		<p>produkcji energii elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach</li> <li>• omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie</li> <li>• omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie</li> </ul>		
<b>VI. Usługi</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• klasyfikuje usługi według różnych systemów</li> <li>• charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane</li> <li>• wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału</li> <li>• podaje czynniki rozwoju transportu</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i></li> <li>• przedstawia podział łączności</li> <li>• wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego</li> <li>• wyjaśnia, czym jest <i>kapitał ludzki</i></li> <li>• przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach</li> <li>• wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową</li> <li>• wymienia największe banki świata</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i></li> <li>• wymienia przedmioty handlu międzynarodowego</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>turystyka</i></li> <li>• wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najczęściej turystów</li> <li>• podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną</li> <li>• wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów</li> <li>• wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie</li> <li>• omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce</li> <li>• wymienia elementy infrastruktury transportowej</li> <li>• wskazuje miejsce łączności w PKD</li> <li>• omawia rozwój łączności</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy</li> <li>• wymienia główne centra finansowe na świecie</li> <li>• podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami</li> <li>• omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej</li> <li>• wymienia głównych partnerów handlowych Polski</li> <li>• opisuje rodzaje turystyki</li> <li>• omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie</li> <li>• charakteryzuje wybrany region turystyczny świata</li> <li>• omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia znaczenie usług w gospodarce państw</li> <li>• porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata</li> <li>• opisuje transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie</li> <li>• przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu</li> <li>• omawia rozwój telefonii i zróżnicowanie jego poziomu na świecie</li> <li>• omawia kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego</li> <li>• omawia cechy gospodarki opartej na wiedzy</li> <li>• wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym</li> <li>• opisuje dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach</li> <li>• omawia dostęp do usług bankowych w wybranych krajach</li> <li>• opisuje wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka</li> <li>• omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO)</li> <li>• omawia na podstawie mapy zróżnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego</li> <li>• przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia zmiany znaczenia usług w zależności od fazy rozwoju cywilizacyjnego kraju</li> <li>• analizuje zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie</li> <li>• charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie</li> <li>• przedstawia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach</li> <li>• przedstawia rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie</li> <li>• przedstawia prawidłowości w zakresie zróżnicowania dostępu do internetu na świecie</li> <li>• omawia rolę telekomunikacji komputerowej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego</li> <li>• omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratory biznesu</li> <li>• przedstawia prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa stopień zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w państwach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego</li> <li>• omawia znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym</li> <li>• omawia zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju</li> <li>• przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności</li> <li>• omawia rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw</li> <li>• opisuje znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata</li> <li>• omawia zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać</li> <li>• wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych</li> <li>• omawia znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia strukturę handlu zagranicznego Polski</li> <li>• prezentuje miejsce Polski w handlu międzynarodowym</li> <li>• przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO)</li> <li>• przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie</li> <li>• omawia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną</li> <li>• opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata</li> <li>• przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki</li> </ul>	<p>na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa</li> <li>• omawia rolę usług w handlu międzynarodowym</li> <li>• analizuje handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia najważniejszych eksporterów i importerów</li> <li>• opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie</li> <li>• omawia usługi turystyczne w Polsce</li> <li>• podaje przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie</li> <li>• przedstawia najważniejsze miejsca pielgrzymkowe na świecie i w Polsce</li> </ul>	
--	--	--	---	--

## VII. Człowiek w środowisku geograficznym

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i></li> <li>• podaje przykłady konfliktów ekologicznych</li> <li>• wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka</li> <li>• podaje głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie</li> <li>• wymienia rodzaje smogu</li> <li>• wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka</li> <li>• wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>agrotechnika</i></li> <li>• wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem</li> <li>• wymienia systemy gospodarowania ziemią uprawną</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój</li> <li>• omawia cele zrównoważonego rozwoju</li> <li>• wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery</li> <li>• wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery</li> <li>• wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery</li> <li>• podaje przyczyny występowania smogu</li> <li>• podaje przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce</li> <li>• omawia wykorzystywanie wody przez człowieka</li> <li>• wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia przyczyny nasilania się konfliktu w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze</li> <li>• opisuje zasady zrównoważonego rozwoju</li> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie</li> <li>• opisuje mechanizm powstawania dziury ozonowej</li> <li>• wyjaśnia powstawanie smogu</li> <li>• omawia emisję dwutlenku węgla na świecie oraz tlenków siarki i azotu UE</li> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne</li> <li>• omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega melioracja</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego</li> <li>• wymienia międzynarodowe dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju</li> <li>• porównuje smog fotochemiczny ze smogiem siarkowym</li> <li>• przedstawia sposoby zapobiegania smogowi</li> <li>• omawia przyrodnicze skutki budowy zapór wodnych</li> <li>• omawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko przyrodnicze</li> <li>• wymienia etapy pustynnienia</li> <li>• przedstawia pozytywne i negatywne skutki melioracji</li> <li>• wyjaśnia wpływ działalności górniczej na środowisko przyrodnicze</li> <li>• opisuje kierunki rekultywacji terenów pogórnich i podaje ich przykłady</li> <li>• analizuje wpływ transportu</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje konflikty ekologiczne w swojej okolicy, wymienia przyczyny nasilania się tego procesu</li> <li>• podaje propozycje sposobów rozwiązania konfliktów w relacji człowiek – środowisko</li> <li>• omawia wpływ zanieczyszczeń powietrza na ludzki organizm</li> <li>• przedstawia działania człowieka mające na celu zapobieganie zanieczyszczaniu wód oraz zmniejszanie stopnia ich zanieczyszczenia</li> <li>• analizuje na przykładach ze świata i z Polski wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze</li> <li>• analizuje wpływ wybranej kopalni na środowisko przyrodnicze</li> <li>• przedstawia przykłady realizacji zasad zrównoważonej turystyki</li> <li>• prezentuje działania służące ochronie krajobrazu kulturowego</li> <li>• omawia przykład rekultywacji,</li> </ul>
---	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich surowców</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i></li> <li>• podaje przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze</li> <li>• podaje definicję pojęcia <i>krajobraz kulturowy</i></li> <li>• wymienia formy ochrony krajobrazu</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rekultywacja krajobrazu, renaturalizacja krajobrazu, rewitalizacja krajobrazu</i></li> </ul>	<p>na mapie</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje wpływ płodozmianu i monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegają chemizacja i mechanizacja rolnictwa</li> <li>• omawia metody wydobycia surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych</li> <li>• podaje przykłady rekultywacji obszarów pogórnich w Polsce</li> <li>• wymienia elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu</li> <li>• podaje główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego</li> <li>• wymienia elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego</li> <li>• podaje przykłady rekultywacji, renaturalizacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Polsce</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia negatywne skutki działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń</li> <li>• wyjaśnia, jak powstaje lej depresyjny</li> <li>• opisuje, na czym polega rekultywacja terenów pogórnich</li> <li>• omawia wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę</li> <li>• opisuje wpływ działalności turystycznej na środowisko geograficzne</li> <li>• omawia proces degradacji krajobrazu miejskiego</li> <li>• opisuje działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego</li> <li>• omawia rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych</li> </ul>	<p>na człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia zasady zrównoważonej turystyki</li> <li>• wymienia czynniki zagrażające krajobrazom kulturowym na świecie i w Polsce</li> <li>• określa rolę planowania przestrzennego w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego</li> <li>• wymienia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej na wybranych obszarach</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega postawa współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego</li> </ul>	<p>renaturalizacji lub rewitalizacji krajobrazu w swojej okolicy</p>
---	---	--	--	--

## Część 3 Geografia Polski

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
<b>I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich</li> <li>• wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wyłączna strefa ekonomiczna, wody terytorialne, morskie wody wewnętrzne</i></li> <li>• wskazuje na mapie geometryczny środek Polski</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>region fizycznogeograficzny</i></li> <li>• wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski</li> <li>• przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy</li> <li>• przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie</li> <li>• podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu</li> <li>• wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie</li> <li>• wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski</li> <li>• wymienia klimatyczne pory roku</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na klimat Polski</li> <li>• podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne</li> <li>• opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej</li> <li>• podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie</li> <li>• wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski</li> <li>• podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach</li> <li>• wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski</li> <li>• podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski</li> <li>• odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski</li> <li>• omawia zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski na podstawie mapy</li> <li>• omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów</li> <li>• wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku</li> <li>• wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce</li> <li>• przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych</li> <li>• opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski</li> <li>• podaje nazwy podprowincji Polski i wskazuje je na mapie</li> <li>• opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski</li> <li>• omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej</li> <li>• omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej)</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski</li> <li>• omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy</li> <li>• podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym</li> <li>• przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce</li> <li>• omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce</li> <li>• charakteryzuje zasoby wodne Polski</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski</li> <li>• przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka</li> <li>• przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej</li> <li>• omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce</li> <li>• charakteryzuje pasy rzeźby terenu</li> <li>• wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny</li> <li>• wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski</li> <li>• omawia cechy klimatu wybranego regionu Polski</li> <li>• przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski</li> <li>• wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce</li> <li>• podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce</li> <li>• omawia znaczenie jezior w Polsce</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów</li> <li>• przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej</li> <li>• przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy</li> <li>• uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną</li> <li>• wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych</li> <li>• identyfikuje związki między budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni</li> <li>• porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów</li> <li>• omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski</li> <li>• analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski</li> <li>• ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski</li> </ul>

<p>wegetacyjnego oraz określa częstość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym jest bilans wodny</li> <li>• wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy</li> <li>• wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i></li> <li>• wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie</li> <li>• wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie</li> <li>• opisuje położenie Morza Bałtyckiego</li> <li>• podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim</li> <li>• wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową</li> <li>• wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego</li> <li>• odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych</li> <li>• przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej</li> <li>• omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku</li> <li>• opisuje florę i faunę Bałtyku</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym</li> <li>• opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce</li> <li>• podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce</li> <li>• charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach</li> <li>• przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady</li> <li>• omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych</li> <li>• omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy</li> <li>• podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce</li> <li>• charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego</li> <li>• omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu</li> <li>• podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce</li> <li>• wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski</li> <li>• przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku</li> <li>• proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku</li> </ul>
---	---	--	--	--

## II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje położenie i obszar Tatr</li> <li>• wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi</li> <li>• wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach</li> <li>• wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce</li> <li>• opisuje położenie gór średnich i niskich</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>flisz karpacki</i></li> <li>• wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy</li> <li>• omawia położenie Gór Świętokrzyskich</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>gołoborza</i></li> <li>• opisuje położenie i obszar pasa wyżyn</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr</li> <li>• przedstawia podział Tatr</li> <li>• wymienia formy rzeźby wysokogórskiej</li> <li>• charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr</li> <li>• opisuje świat zwierząt w Tatrach</li> <li>• opisuje florę i faunę Bieszczad</li> <li>• wymienia pasma górskie Sudetów</li> <li>• opisuje klimat i roślinność Sudetów</li> <li>• omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich</li> <li>• opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki</li> <li>• wymienia główne surowce mineralne</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach</li> <li>• wymienia cechy klimatu Tatr</li> <li>• charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach</li> <li>• opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach</li> <li>• omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach</li> <li>• omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów</li> <li>• wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich</li> <li>• charakteryzuje poszczególne pasma</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu</li> <li>• omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr</li> <li>• porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich</li> <li>• omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych</li> <li>• omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich</li> <li>• charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji</li> <li>• przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza</li> <li>• porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach</li> <li>• przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad</li> <li>• opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy</li> </ul>
---	---	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> <li>wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie</li> <li>opisuje położenie i obszar nizin</li> <li>wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin</li> <li>wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin</li> <li>wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin</li> <li>opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy</li> <li>wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy</li> <li>wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują</li> <li>wymienia największe jeziora pasa pojezierzy ii wskazuje je na mapie</li> <li>opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży</li> <li>wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży</li> <li>wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje</li> </ul>	<p>występujące na wyżynach</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje cechy krajobrazu starogłacialnego</li> <li>charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin</li> <li>omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin</li> <li>wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin</li> <li>podaje cechy krajobrazu młodogłacialnego na obszarze pojezierzy</li> <li>opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach</li> <li>opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży</li> <li>wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży</li> <li>charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży</li> </ul>	<p>Sudetów</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje krajobraz gór niskich</li> <li>omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich</li> <li>charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn</li> <li>opisuje złodowacenia na obszarze pasa nizin</li> <li>przedstawia rzeźbę pasa nizin</li> <li>charakteryzuje gleby równin starogłacialnych na podstawie profili glebowych</li> <li>omawia złodowacenia na obszarze pojezierzy</li> <li>omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy</li> <li>charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach</li> <li>przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży</li> <li>charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży</li> <li>charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego</li> <li>omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży</li> <li>opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn</li> <li>przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego</li> <li>wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin</li> <li>omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy</li> <li>wyjaśnia genezę pól wydmywanych występujących w pasie nizin</li> <li>porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej</li> <li>omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin</li> <li>omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność</li> <li>omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy</li> <li>opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych</li> <li>omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu</li> <li>charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych</li> </ul>	<p>środowiska przyrodniczego</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn</li> <li>wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru</li> <li>przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem</li> <li>porównuje krajobraz młodogłacialny z krajobrazem starogłacialnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe)</li> <li>omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży</li> </ul>
--	--	--	---	--

### III. Krajobrazy Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i></li> <li>wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów</li> <li>wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego</li> <li>podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i></li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia elementy krajobrazu</li> <li>wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady</li> <li>opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej</li> <li>wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy</li> <li>podaje główne cechy krajobrazu turni</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska</li> <li>porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym</li> <li>charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe</li> <li>charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu</li> <li>charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom</li> <li>przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych</li> <li>wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka</li> <li>opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, wymienia jego funkcje oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji</li> <li>rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane</li> </ul>
---	---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady krajobrazu kulturowego</li> <li>• wymienia cechy krajobrazu mozaikowego</li> <li>• wyjaśnia, czym zajmuje się krajoznawstwo</li> </ul>	<p>na przykładzie Tatr</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje cechy krajobrazu kulturowego</li> <li>• podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza</li> <li>• podaje cechy krajobrazu małopolskiego na przykładzie Tykocina</li> <li>• wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii</li> <li>• wymienia organizacje krajoznawcze w Polsce</li> <li>• wymienia główne metody ochrony krajobrazu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości</li> <li>• opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie</li> <li>• podaje główne działania promocyjne Polskiej Organizacji Turystycznej</li> </ul>	<p>zbliżonych do pierwotnych</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy</li> <li>• charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega ochrona krajobrazów, i podaje przykłady działań podejmowanych w jej ramach</li> </ul>	<p>krajobrazy przyrodnicze i kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji</li> <li>• przedstawia sposoby promocji walorów krajobrazowych</li> </ul>
--	--	--	--	---

#### IV. Ludność i urbanizacja w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje aktualną liczbę ludności w Polsce</li> <li>• wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>depopulacja</i></li> <li>• wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i></li> <li>• wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik feminizacji</i></li> <li>• podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski</li> <li>• podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce</li> <li>• wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia</li> <li>• wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce</li> <li>• wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym</li> <li>• oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności</li> <li>• przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski</li> <li>• oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie</li> <li>• przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy</li> <li>• przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy</li> <li>• oblicza współczynnik feminizacji</li> <li>• podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce</li> <li>• oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia</li> <li>• podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce</li> <li>• omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy</li> <li>• wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w.</li> <li>• oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego</li> <li>• podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej</li> <li>• omawia skutki depopulacji</li> <li>• analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu</li> <li>• omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu</li> <li>• podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach</li> <li>• podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa</li> <li>• omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych</li> <li>• omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce</li> <li>• omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym</li> <li>• omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu</li> <li>• przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce</li> <li>• charakteryzuje wybrane grupy</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych</li> <li>• przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu</li> <li>• charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań</li> <li>• wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi</li> <li>• wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw</li> <li>• wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie dostępnych źródeł informacji</li> <li>• omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce</li> <li>• przedstawia główne motywy</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju</li> <li>• przedstawia działania rządu w zakresie polityki prorodzinnej i ich wpływ na zachowania prokreacyjne Polaków</li> <li>• analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji</li> <li>• przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym</li> <li>• przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodo-etnicznego ludności Polski</li> <li>• wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy</li> <li>• opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa</li> <li>• wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej</li> </ul>
---	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów <i>mniejszość narodowa</i> i <i>mniejszość etniczna</i></li> <li>• wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>region etnograficzny</i></li> <li>• wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy</li> <li>• wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu aktywność ekonomiczna</li> <li>• omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych</li> <li>• wymienia sektory gospodarki</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów <i>podaż pracy</i> i <i>popyt na pracę</i></li> <li>• wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>ubóstwo</i></li> <li>• wymienia wskaźniki ubóstwa</li> <li>• wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji</li> <li>• wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu</li> <li>• wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie</li> <li>• wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej</li> <li>• wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych</li> <li>• wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski</li> <li>• podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na poziom życia</li> <li>• omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej</li> <li>• omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady</li> <li>• podaje przykłady aglomeracji miejskich</li> <li>• podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>inteligentne miasta</i> i podaje przykłady inteligentnych miast</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej</li> <li>• podaje wady i zalety życia na wsi</li> </ul>	<p>etnograficzne w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce</li> <li>• charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski</li> <li>• omawia formy zatrudnienia w Polsce</li> <li>• przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej</li> <li>• analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy</li> <li>• omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych</li> <li>• porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych</li> <li>• analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu</li> <li>• przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu</li> <li>• wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce</li> <li>• przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych</li> <li>• opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach</li> <li>• charakteryzuje <i>genius loci</i> miasta</li> <li>• omawia czynniki sprzyjające zmianie miejsca zamieszkania i utrudniające tę zmianę</li> <li>• charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce</li> <li>• omawia cechy strefy podmiejskiej</li> <li>• wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej</li> </ul>	<p>migracji Polaków na początku XXI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski</li> <li>• porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE</li> <li>• analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych</li> <li>• wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce</li> <li>• porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji</li> <li>• opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych</li> <li>• przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast</li> <li>• przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy</li> <li>• omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce</li> <li>• przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich</li> <li>• omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej</li> <li>• wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce</li> </ul>
<b>V. Gospodarka Polski</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa</li> <li>• wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa</li> <li>• podaje cechy rolnictwa ekologicznego</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce</li> <li>• przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i></li> <li>• podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce</li> <li>• wymienia cechy żywności ekologicznej</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r.</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu</li> <li>• wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce</li> <li>• wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce</li> <li>• wymienia główne porty lotnicze w Polsce</li> <li>• wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie</li> <li>• wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej</li> <li>• wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu</li> <li>• wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu</li> <li>• przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce</li> <li>• wymienia główne obszary turystyczne Polski</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce</li> <li>• podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce</li> <li>• określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych</li> <li>• wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce</li> <li>• opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce</li> <li>• opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce</li> <li>• wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie</li> <li>• przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce</li> </ul>	<p>danych statystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych</li> <li>• przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE</li> <li>• omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce</li> <li>• omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych</li> <li>• przedstawia i rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej</li> <li>• opisuje cechy socjalistycznej gospodarki</li> <li>• podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r.</li> <li>• przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce</li> <li>• charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce</li> <li>• przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce</li> <li>• omawia znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech</li> <li>• podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach</li> <li>• opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce</li> <li>• omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce</li> <li>• charakteryzuje transport lotniczy w Polsce</li> <li>• omawia transport przesyłowy w Polsce</li> <li>• przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych</li> </ul>	<p>mapy</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia regionalne zróżnicowanie pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy</li> <li>• przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego</li> <li>• wskazuje cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce</li> <li>• przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej</li> <li>• przedstawia charakter przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r.</li> <li>• wyjaśnia skutki przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r.</li> <li>• porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE</li> <li>• omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego Gdynia</li> <li>• omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w.</li> <li>• podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy</li> <li>• ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce</li> <li>• porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i</li> </ul>	<p>Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu</li> <li>• uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność ekologiczną</li> <li>• przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce</li> <li>• ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju</li> <li>• określa znaczenie węzłów i terminali transportowych dla gospodarki kraju</li> <li>• ocenia szanse i zagrożenia rozwoju polskiej żeglugi promowej na Bałtyku</li> <li>• ocenia możliwości rozwoju przemysłu stoczniowego w Polsce</li> <li>• przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybołówstwa</li> </ul>
---	---	---	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce</li> <li>• przedstawia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście UNESCO</i></li> </ul>	<p>samochodowym w Unii Europejskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia transport przesyłowy w Polsce</li> <li>• omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych</li> <li>• przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce</li> <li>• ocenia walory kulturowe warunkujące rozwój turystyki w Polsce</li> <li>• analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce</li> <li>• projektuje trasę wycieczki uwzględniając atrakcje turystyczne w wybranej miejscowości lub w wybranym regionie z wykorzystaniem mapy i odbiornika GPS</li> </ul>	
--	--	--	--	--

#### VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>degradacja gleb</i></li> <li>• wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze</li> <li>• wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy</li> <li>• wymienia parki narodowe w Polsce</li> <li>• wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce</li> <li>• podaje przyczyny zanieczyszczenia wód</li> <li>• wymienia przyczyny degradacji gleb</li> <li>• wymienia parki narodowe w Polsce</li> <li>• wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce</li> <li>• wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce</li> <li>• wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w.</li> <li>• wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych</li> <li>• wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska</li> <li>• omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji</li> <li>• opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce</li> <li>• prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce</li> <li>• przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce</li> <li>• opisuje walory środowiskowe</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w.</li> <li>• podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce</li> <li>• analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce</li> <li>• prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja</li> <li>• przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• zdobywa informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka</li> <li>• dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS</li> <li>• uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski</li> <li>• podaje przykłady działań na rzecz ochrony środowiska, które mogą być podejmowane przez każdego człowieka</li> <li>• znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w</li> </ul>
--	--	--	---	--

		poszczególnych parków narodowych w Polsce		Polsce
--	--	---	--	--------

**VII. Badania i obserwacje terenowe**

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• znajduje informacje przydatne podczas analizy na oficjalnych stronach internetowych firm, przedsiębiorstw i urzędów</li> <li>• przygotowuje kwestionariusz ankiety</li> <li>• wykonuje proste obliczenia</li> <li>• sporządza dokumentację fotograficzną</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• dokonuje wyboru przedmiotu badań</li> <li>• dokonuje wyboru obszaru badań</li> <li>• odczytuje informacje z opracowań kartograficznych i map internetowych</li> <li>• zbiera informacje z wykorzystaniem map, danych statystycznych lub obserwacji w terenie</li> <li>• opracowuje wyniki ankiety</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przeprowadza wywiad z przedstawicielem przedsiębiorstwa, placówki usługowej lub lokalnego urzędu</li> <li>• selekcjonuje i dokumentuje wyniki prowadzonych obserwacji</li> <li>• identyfikuje problemy występujące na wybranym obszarze</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyciąga wnioski z przeprowadzonych obserwacji i badań</li> <li>• porównuje dane statystyczne dotyczące różnych obszarów zaczerpnięte z publikacji GUS</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia wyniki badań w pracy pisemnej lub tabeli porównawczej</li> <li>• formułuje wnioski i proponuje działania, które należy podjąć, aby zrealizować wskazane cele</li> <li>• przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości</li> </ul>
--	---	---	---	---

## Część 4

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
<b>I. Strefowość środowiska przyrodniczego na Ziemi</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym są strefowość i astrefowość</li> <li>• podaje przykłady strefowych zjawisk przyrodniczych na Ziemi</li> <li>• wyróżnia strefy klimatyczne i wskazuje ich zasięg na podstawie mapy</li> <li>• wymienia rodzaje wietrzeń</li> <li>• wymienia czynniki astrefowe</li> <li>• wymienia strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na podstawie mapy</li> <li>• przedstawia główne prawidłowości dotyczące rozmieszczenia zwierząt na Ziemi</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi na podstawie schematu</li> <li>• analizuje rozkład średniej rocznej temperatury powietrza na Ziemi na podstawie mapy</li> <li>• podaje czynniki wpływające na długość okresu wegetacyjnego</li> <li>• omawia rozmieszczenie gleb na Ziemi na podstawie mapy</li> <li>• przedstawia zasoby biomasy na Ziemi z wykorzystaniem mapy</li> <li>• wymienia parametry klimatyczne wpływające na strefowość formacji roślinnych</li> <li>• wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego stref klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych</li> <li>• omawia wybrane czynniki astrefowe</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia czynniki wpływające na globalną cyrkulację atmosfery</li> <li>• przedstawia zróżnicowanie rocznej sumy opadów atmosferycznych na Ziemi</li> <li>• porównuje długość okresu wegetacyjnego w poszczególnych typach klimatu</li> <li>• analizuje intensywność poszczególnych rodzajów wietrzeń w różnych szerokościach geograficznych</li> <li>• omawia czynniki kształtujące strefowość biomasy</li> <li>• omawia wpływ rozmieszczenia lądów i mórz na wielkość temperatury i opadów na Ziemi</li> <li>• analizuje wpływ prądów morskich na rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi</li> <li>• omawia wpływ rzeźby terenu i wysokości nad poziomem morza na rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi</li> <li>• charakteryzuje strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na Ziemi</li> <li>• przedstawia warunki występowania astrefowych formacji roślinnych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega strefowość zjawisk przyrodniczych</li> <li>• przedstawia zależność między szerokością geograficzną a rozkładem zachmurzenia i występowaniem opadów atmosferycznych na Ziemi</li> <li>• przedstawia zależność między rodzajem gleb a roślinnością strefową</li> <li>• przedstawia zależność między występowaniem zasobów biomasy a strefami klimatycznymi</li> <li>• przedstawia zależność między rodzajem skał a typami gleb i składem gatunkowym szaty roślinnej</li> <li>• przedstawia zależność między warunkami wodnymi a glebami i formacjami roślinnymi</li> <li>• omawia zależność między głównymi cechami klimatu a formacjami roślinnymi i właściwościami gleb na podstawie schematu</li> <li>• przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego stref klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• identyfikuje prawidłowości dotyczące zróżnicowania środowiska przyrodniczego na Ziemi</li> <li>• przedstawia powiązania między poszczególnymi komponentami środowiska przyrodniczego</li> <li>• identyfikuje na przykładach współzależności między elementami środowiska przyrodniczego w strefach klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych</li> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób astrefowe czynniki przyrodnicze modyfikują przebieg zjawisk strefowych na Ziemi</li> </ul>
<b>II. Problemy środowiskowe współczesnego świata</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym jest geozagrożenie</li> <li>• wymienia przykłady geozagrożeń</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katastrofa naturalna</i>, <i>kłęska żywiołowa</i></li> <li>• wyjaśnia, na czym polega teledetekcja geozagrożeń</li> <li>• wyjaśnia, czym są geozagrożenia meteorologiczne i geozagrożenia klimatyczne</li> <li>• podaje przykłady zagrożeń meteorologicznych i klimatycznych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia podział geozagrożeń ze względu na przyczynę</li> <li>• wymienia różne sposoby ostrzegania przed kłęskami żywiołowymi w różnych krajach</li> <li>• przedstawia trasy cyklonów tropikalnych</li> <li>• wskazuje obszary występowania trąb powietrznych na mapie</li> <li>• wymienia inne geozagrożenia meteorologiczne</li> <li>• wskazuje na mapie regiony najbardziej narażone na powodzie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia główne powiązania geozagrożeń ze sferami Ziemi na podstawie schematu</li> <li>• wykazuje znaczenie CEMS dla krajów zagrożonych kataklizmami</li> <li>• charakteryzuje zagrożenia meteorologiczne: sztormy, cyklony tropikalne i trąby powietrzne z wykorzystaniem map i infografik</li> <li>• wymienia obszary występowania zagrożeń meteorologicznych na podstawie mapy</li> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób powstają trąby</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę ISOK w ograniczeniu zagrożenia powodziowego</li> <li>• wyjaśnia powstawanie sztormów</li> <li>• omawia skutki cyklonów tropikalnych i trąb powietrznych</li> <li>• wyjaśnia skutki powodzi</li> <li>• wyjaśnia wpływ deforestacji na zwiększenie zagrożenia powodzią lub sphywem błotnym</li> <li>• omawia główne czynniki naturalne wpływające na zmiany klimatu na Ziemi</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia narzędzia umożliwiające skuteczne prognozowanie zasięgu katastrof</li> <li>• proponuje działania ograniczające skutki zagrożeń meteorologicznych</li> <li>• omawia wpływ dodatnich sprzężeń zwrotnych na tempo globalnego ocieplenia na podstawie wykresu</li> <li>• ocenia wpływ zmian klimatycznych na zasięg pokrywy lodowej</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przyczyny współczesnego globalnego ocieplenia</li> <li>wskazuje na mapach obszary współcześnie zlodzone</li> <li>wymienia zagrożenia geologiczne</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wulkanizm</i>, <i>trzęsienie ziemi</i></li> <li>wyjaśnia, czym jest lej krasowy</li> <li>wyjaśnia, czym są erozja i dewastacja gleb</li> <li>wymienia przyczyny erozji gleb</li> <li>wyjaśnia, czym jest pustynnienie</li> <li>wymienia obszary nadmiaru i niedoboru zasobów wodnych na Ziemi</li> <li>wyjaśnia, czym jest ślad wodny</li> <li>wyjaśnia, czym są bioróżnorodność i georóżnorodność</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia czynniki naturalne wpływające na zmiany klimatu na Ziemi</li> <li>omawia antropogeniczne źródła gazów cieplarnianych na świecie na podstawie wykresu</li> <li>przedstawia zmiany zasięgu pokrywy leśnej na świecie na podstawie mapy</li> <li>wymienia globalne skutki zmian klimatu</li> <li>podaje przyczyny powstawania trzęsień ziemi</li> <li>podaje przyczyny wulkanizmu</li> <li>wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i regiony, w których występuje najwięcej wulkanów</li> <li>przedstawia naturalne i antropogeniczne przyczyny erozji gleb</li> <li>podaje przyczyny pustynnienia</li> <li>omawia zasoby wodne na Ziemi na podstawie infografiki</li> <li>podaje przyczyny zmniejszania się bioróżnorodności</li> <li>wymienia przestrzenne formy ochrony georóżnorodności</li> </ul>	<p>powietrzne</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przyczyny powstawania powodzi</li> <li>omawia zmiany klimatyczne przed rewolucją przemysłową na podstawie wykresu</li> <li>omawia przyczyny współczesnego globalnego ocieplenia</li> <li>omawia wpływ zmian klimatu na gospodarkę człowieka</li> <li>przedstawia wpływ ruchu płyt litosfery na występowania trzęsień ziemi</li> <li>charakteryzuje skutki trzęsień ziemi</li> <li>wyjaśnia, na czym polega system ostrzegania przed tsunami</li> <li>przedstawia genezę lejów krasowych na podstawie infografiki</li> <li>wymienia obszary o największej degradacji gleb na podstawie mapy</li> <li>wskazuje na mapie pustynie i obszary zagrożone pustynnieniem</li> <li>przedstawia zmiany odnawialnych zasobów wody w wybranych krajach na podstawie wykresu</li> <li>przedstawia odnawialne zasoby wody i jej wykorzystanie na świecie na podstawie map i wykresów</li> <li>omawia stan bioróżnorodności na Ziemi</li> <li>wymienia miary georóżnorodności</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia wpływ wylesiania na zmiany klimatu</li> <li>omawia skutki zmian klimatu dla obszarów okołobiegunowych i wysokogórskich</li> <li>przedstawia sposoby przeciwdziałania zmianom klimatycznym</li> <li>omawia częstotliwość, siłę i skutki trzęsień ziemi</li> <li>omawia genezę tsunami i skutki, które ono wywołuje</li> <li>przedstawia skutki powstawania lejów krasowych</li> <li>przedstawia konsekwencje erozji i degradacji gleb na świecie</li> <li>prezentuje skutki pustynnienia na wybranych przykładach</li> <li>omawia cechy środowiska przyrodniczego i sposób zagospodarowania wybranych obszarów objętych pustynnieniem</li> <li>przedstawia obszary o deficycie zasobów wodnych wynikającym z dużego zapotrzebowania na wodę</li> <li>podaje przykłady katastrof ekologicznych na świecie wywołanych niewłaściwym gospodarowaniem zasobami wodnymi</li> <li>omawia znaczenie bioróżnorodności dla środowiska przyrodniczego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia przykłady działań ograniczających skutki zagrożeń geologicznych</li> <li>proponuje sposoby zapobiegania intensywnej erozji gleb i pustynnieniu</li> <li>ocenia skalę zagrożenia niedoborem wody w przyszłości</li> <li>prezentuje działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą</li> <li>przedstawia działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej</li> <li>opisuje czynniki wpływające na bioróżnorodność i georóżnorodność swojego regionu</li> <li>wykorzystuje zdjęcia satelitarne i lotnicze do lokalizowania oraz wskazywania zasięgu katastrof przyrodniczych</li> </ul>
---	--	---	---	---

### III. Uwarunkowania przyrodnicze gospodarczej działalności człowieka

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia warunki przyrodnicze decydujące o rozwoju rolnictwa</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>żywność gleby</i></li> <li>wymienia najżyźniejsze gleby na świecie na podstawie mapy tematycznej</li> <li>omawia podział surowców mineralnych</li> <li>podaje przykłady przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia obszary o korzystnych i niekorzystnych warunkach klimatyczno-glebowych do rozwoju rolnictwa na podstawie mapy tematycznej</li> <li>omawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce</li> <li>omawia rozmieszczenie upraw i chowu zwierząt w Polsce na podstawie mapy tematycznej</li> <li>przedstawia rozmieszczenie wybranych surowców energetycznych na świecie na podstawie mapy tematycznej</li> <li>przedstawia rozmieszczenie rud miedzi, złota i diamentów na świecie na podstawie mapy tematycznej</li> <li>wymienia największych producentów rud miedzi, złota i diamentów na świecie</li> <li>przedstawia obszary występowania</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje wpływ klimatu na zróżnicowanie chowu zwierząt na świecie</li> <li>charakteryzuje wpływ warunków glebowych na strukturę upraw na świecie</li> <li>przedstawia wpływ warunków wodnych na strukturę upraw i chowu zwierząt na świecie</li> <li>omawia wpływ surowców mineralnych na rozwój przemysłu</li> <li>omawia znaczenie wybranych surowców energetycznych</li> <li>podaje przykłady krajów, w których strukturze eksportu duży udział mają surowce mineralne</li> <li>wskazuje sposoby przełamывania ograniczeń przyrodniczych przez człowieka na przykładzie infografiki dotyczącej</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje związek między warunkami klimatycznymi a rodzajem uprawianych roślin na przykładzie wybranego regionu świata</li> <li>przedstawia zależność między wysokością nad poziomem morza a obszarami upraw i chowu zwierząt na podstawie mapy tematycznej</li> <li>wykazuje zależność między żyznością gleb a ich przydatnością dla rolnictwa na podstawie mapy tematycznej</li> <li>przedstawia zmiany znaczenia wybranych surowców mineralnych</li> <li>przedstawia związek między występowaniem złóż surowców i ich eksploatacją a rozwojem gospodarczym na przykładzie wybranych krajów</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje związek między kierunkiem produkcji rolnej a klimatem, ukształtowaniem powierzchni, żyznością gleb i warunkami wodnymi</li> <li>wyjaśnia związek między występowaniem surowców mineralnych a kierunkiem rozwoju przemysłu i strukturą towarową handlu zagranicznego</li> <li>prezentuje przykłady pokonywania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej i ocenia ich zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju</li> <li>przedstawia zmiany znaczenia czynników przyrodniczych dla</li> </ul>
---	--	---	--	---

	<p>przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia ideę zrównoważonego rozwoju</li> </ul>	Norylska oraz schematu dotyczącego pozyskiwania ropy naftowej	<ul style="list-style-type: none"> <li>dostrzega zależność między rozwojem społeczno-gospodarczym państw a zrównoważonym rozwojem</li> </ul>	rozwoju społeczno-gospodarczego regionów w przeszłości i w XXI w.
<b>IV. Problemy polityczne współczesnego świata</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia państwa powstałe w XXI w. i wskazuje je na mapie politycznej świata</li> <li>wymienia państwa należące do UE i wskazuje je na mapie politycznej świata</li> <li>wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i></li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje na mapie politycznej świata kontynent, na którym w XX w. powstało lub odzyskało niepodległość najwięcej państw</li> <li>wymienia pozytywne skutki przemian ustrojowych, które nastąpiły w Polsce po 1989 r.</li> <li>wymienia główne założenia funkcjonowania Unii Europejskiej</li> <li>przedstawia zróżnicowanie zamożności regionów UE wyrażone wartością PKB <i>per capita</i> wg parytetu siły nabywczej w odniesieniu do średniej wartości tego wskaźnika dla UE na podstawie mapy</li> <li>omawia polityczne, ekonomiczne, socjologiczno-psychologiczne i społeczno-kulturowe przyczyny terroryzmu</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia zmiany na mapie politycznej świata w XXI w. na podstawie mapy</li> <li>charakteryzuje przemiany ustrojowe i gospodarcze w Europie i krajach byłego ZSRR po 1989 r.</li> <li>określa wpływ przemian ustrojowych i gospodarczych na społeczeństwo</li> <li>przedstawia problemy związane z rozbieżnymi poglądami na dalszą integrację oraz problemy prawne z interpretacją zapisów <i>Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej</i></li> <li>przedstawia główne problemy gospodarcze i społeczne UE</li> <li>omawia społeczno-kulturowe, ekonomiczne i polityczne skutki ataków terrorystycznych</li> <li></li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje nowe państwa powstałe w XXI w.: Timor Wschodni, Czarnogórę i Sudan Południowy</li> <li>przedstawia przebieg przemian ustrojowych i gospodarczych w Europie i krajach byłego ZSRR po 1989 r.</li> <li>omawia wpływ transformacji systemowej na gospodarke wybranych państw</li> <li>prezentuje problemy związane z rozbieżnymi interesami państw członkowskich</li> <li>analizuje problemy związane z bezpieczeństwem energetycznym i polityką ekologiczną w Unii Europejskiej</li> <li>omawia skalę terroryzmu w XXI w. oraz główne metody działania terrorystów</li> <li>wymienia główne ugrupowania terrorystyczne na świecie</li> <li>podaje przykłady ataków terrorystycznych w Europie i na świecie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia najnowsze zmiany na mapie politycznej świata</li> <li>przedstawia i ocenia skutki przemian ustrojowych i gospodarczych w Europie i krajach byłego ZSRR po 1989 r.</li> <li>dyskutuje na temat głównych problemów funkcjonowania Unii Europejskiej</li> <li>dyskutuje na temat przyczyn i skutków brexitu</li> <li>wyjaśnia, dlaczego terroryzm jest wielkim wyzwaniem dla współczesnego świata</li> <li>przedstawia działania mające na celu zwalczanie terroryzmu podejmowane w UE</li> <li>omawia pokojowe współistnienie cywilizacji zachodniej i cywilizacji islamu na przykładzie Libanu</li> </ul>
<b>V. Problemy społeczne współczesnego świata</b>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, implozja demograficzna, migracje, uchodźstwo, bezrobocie, handel ludźmi, praca dzieci, wolność religijna, nietolerancja, ksenofobia, rasizm</i></li> <li>klasyfikuje migracje wg wybranych kryteriów</li> <li>wyjaśnia, czym jest współczynnik (stopa) bezrobocia</li> <li>wymienia formy nietolerancji</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia zmiany liczby ludności świata w XX i XXI w. na podstawie wykresu i mapy</li> <li>przedstawia obszary występowania eksplozji demograficznej i implozji demograficznej na podstawie mapy</li> <li>wymienia czynniki wpływające na decyzję o migracji w podziale na czynniki przyciągające i czynniki wypychające</li> <li>określa wielkość bezrobocia za pomocą współczynnika (stopy) bezrobocia</li> <li>wymienia przyczyny bezrobocia w krajach wysoko rozwiniętych i słabo rozwiniętych gospodarczo</li> <li>omawia zmiany stopy bezrobocia młodych w krajach UE na podstawie wykresu</li> <li>podaje przyczyny podejmowania pracy przez dzieci</li> <li>przedstawia liczbę i strukturę pracujących dzieci wg wieku w poszczególnych regionach świata na podstawie wykresu</li> <li>omawia wybrane formy nietolerancji (np. ksenofobię, rasizm, dyskryminację ze względu na status społeczny czy płeć)</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje główne przyczyny eksplozji demograficznej i implozji demograficznej</li> <li>określa przyczyny starzenia się społeczeństw</li> <li>przedstawia problemy związane z migracjami dobrowolnymi i przymusowymi w skali globalnej i krajowej</li> <li>omawia problemy związane z uchodźstwem w skali globalnej i krajowej</li> <li>wskazuje współczesne kierunki przemieszczania się uchodźców na podstawie danych statystycznych</li> <li>omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia na świecie na podstawie mapy</li> <li>omawia problem bezrobocia wśród młodych ludzi</li> <li>przedstawia różnice między stopą bezrobocia ogółem a stopą bezrobocia młodych w wybranych państwach</li> <li>charakteryzuje przejawy współczesnego niewolnictwa</li> <li>omawia przykłady nietolerancji na świecie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia skutki eksplozji demograficznej i implozji demograficznej</li> <li>wymienia kraje o największym udziale ludności w wieku 65 lat i więcej w społeczeństwie</li> <li>proponuje działania ograniczające skutki starzenia się społeczeństw</li> <li>charakteryzuje przebieg ważniejszych historycznych i współczesnych fal migracji na świecie</li> <li>omawia pozytywne skutki migracji</li> <li>przedstawia pozytywne i negatywne skutki bezrobocia dla społeczeństwa i gospodarki</li> <li>podaje przyczyny podejmowania pracy przez dzieci (przykłady uwarunkowań społecznych, kulturowych i gospodarczych)</li> <li>przedstawia skutki dyskryminacji</li> <li>przedstawia przykłady wpływu wykluczania grup ludności na życie społeczne i gospodarcze państw</li> <li>omawia przykłady sposobów przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innym formom nietolerancji na</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia wpływ procesów starzenia się społeczeństw na życie społeczne i gospodarkę, ze szczególnym uwzględnieniem Europy</li> <li>podaje przykłady działań podejmowanych w związku z problemem uchodźstwa przez społeczność międzynarodową</li> <li>proponuje działania, które mogłyby podjąć społeczność międzynarodowa w celu zmniejszenia liczby uchodźców na świecie</li> <li>wykazuje związek między poziomem rozwoju gospodarczego państwa a odnotowywaną w nim stopą bezrobocia</li> <li>przedstawia wykorzystywanie pracy dzieci na świecie jako przestępczy problem globalny</li> <li>proponuje działania przeciwdziałające wykorzystywaniu pracy dzieci</li> </ul>

				świecie	
<b>VI. Różnicowanie jakości życia ludności na świecie</b>					
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>jakość życia</i></li> <li>• wymienia rodzaje oceny jakości życia</li> <li>• wyjaśnia, czym jest właściwe odżywianie się</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na sposób odżywiania się</li> <li>• wyjaśnia, czym jest głód</li> <li>• wymienia rodzaje głodu</li> <li>• wskazuje na mapie świata regiony o dużym udziale głodujących</li> <li>• podaje nazwę agendy ONZ powołanej w celu niesienia pomocy żywnościowej na świecie</li> <li>• wymienia rodzaje zagrożeń życia ludzi</li> <li>• wymienia największe zagrożenia w życiu codziennym</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>edukacja</i></li> <li>• wymienia poziomy, na których jest realizowana edukacja</li> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>analfabetyzm</i></li> <li>• wyjaśnia, czym jest wskaźnik analfabetyzmu</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia syntetyczne wskaźniki obiektywnej oceny jakości życia</li> <li>• analizuje różnicowanie wartości HDI na świecie na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych</li> <li>• omawia przestrzenne różnicowanie stopnia zaspokojenia norm żywieniowych na podstawie mapy tematycznej</li> <li>• analizuje różnicowanie wartości energetycznej dostępnej żywności na świecie na podstawie mapy tematycznej</li> <li>• podaje różnice między głodem rzeczywistym a głodem utajonym</li> <li>• wymienia czynniki wywołujące choroby niezakaźne</li> <li>• wymienia czynniki wpływające na poczucie bezpieczeństwa</li> <li>• analizuje przebieg edukacji formalnej na trzech poziomach na podstawie schematu</li> <li>• analizuje zmiany wskaźnika analfabetyzmu w poszczególnych częściach świata na podstawie wykresu</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia różnice między subiektywną a obiektywną oceną jakości życia</li> <li>• podaje przyczyny różnicowania obiektywnej oceny jakości życia na świecie</li> <li>• przedstawia zmiany subiektywnej oceny jakości życia w wybranych krajach</li> <li>• opisuje czynniki wpływające na stopień zaspokojenia norm żywieniowych</li> <li>• omawia przyrodnicze, ekonomiczne i społeczno-polityczne przyczyny głodu</li> <li>• podaje przyczyny klęsk głodu</li> <li>• analizuje na podstawie mapy tematycznej zmiany poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata</li> <li>• przedstawia zagrożenie przestępczością w różnych regionach świata</li> <li>• opisuje zagrożenia związane ze zmianami klimatycznymi oraz z klęskami żywiołowymi</li> <li>• opisuje ogólny system edukacji na świecie</li> <li>• charakteryzuje mierniki uczestnictwa w edukacji formalnej na świecie</li> <li>• omawia różnicowanie zaspokojenia potrzeb edukacyjnych na świecie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób formułuje się obiektywną i subiektywną ocenę jakości życia</li> <li>• charakteryzuje na przykładach kraje o wysokiej i niskiej jakości życia</li> <li>• omawia problem głodu wśród dzieci</li> <li>• omawia skutki głodu rzeczywistego i głodu utajonego</li> <li>• omawia czynniki wpływające na stan zdrowia społeczeństw i jakość usług medycznych na świecie</li> <li>• analizuje poczucie bezpieczeństwa i postrzeganie różnych zagrożeń na podstawie wyników badań ankietowych</li> <li>• analizuje na podstawie wyników badań ankietowych poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkole</li> <li>• określa przyczyny różnicowania zaspokojenia potrzeb edukacyjnych na świecie</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• formułuje hipotezy dotyczące przyczyn różnicowania jakości życia na świecie</li> <li>• proponuje działania, które mogłyby ograniczyć głód i niedożywienie na świecie</li> <li>• wykazuje zależność między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a występowaniem poszczególnych rodzajów zagrożeń życia na podstawie danych statystycznych</li> <li>• dokonuje oceny poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata na podstawie samodzielnie opracowanych kryteriów</li> </ul>	
<b>VII. Problemy gospodarcze współczesnego świata</b>					
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto</i></li> <li>• wyjaśnia, na czym polega międzynarodowa pomoc rozwojowa</li> <li>• wyjaśnia, czym jest oficjalna pomoc rozwojowa</li> <li>• wymienia kraje udzielające pomocy rozwojowej innym państwom</li> <li>• wymienia przykłady organizacji niosących pomoc rozwojową najbiedniejszym krajom</li> <li>• wyjaśnia, czym są korporacje międzynarodowe</li> <li>• wymienia przykłady korporacji międzynarodowych i podaje nazwy państw, z których się wywodzą</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia czynniki wpływające na poziom rozwoju gospodarczego państw</li> <li>• omawia różnicowanie wartości PKB <i>per capita</i> na świecie na podstawie mapy tematycznej</li> <li>• wymienia rodzaje pomocy rozwojowej udzielanej państwom</li> <li>• wymienia państwa, które otrzymały środki w ramach oficjalnej pomocy rozwojowej na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych</li> <li>• przedstawia rozmieszczenie największych firm świata na podstawie mapy tematycznej</li> <li>• wymienia główne branże, w których działają największe korporacje międzynarodowe</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia na wybranych przykładach państwa o najwyższej i najniższej wartości PKB <i>per capita</i></li> <li>• podaje przyczyny dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata</li> <li>• omawia działania (inne niż podejmowane w ramach pomocy rozwojowej) mające na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw</li> <li>• podaje główne cele rozrastania się korporacji</li> <li>• omawia rozwój korporacji na przykładzie The Walt Disney Company</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje problemy społeczno-gospodarcze najbiedniejszych i najbogatszych państw świata</li> <li>• przedstawia skutki dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata</li> <li>• przedstawia ewolucję pomocy rozwojowej</li> <li>• przedstawia wpływ polityki na rozwój korporacji międzynarodowych</li> <li>• omawia pozytywne i negatywne skutki gospodarczej działalności korporacji międzynarodowych</li> </ul>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady działań mających na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata oraz dokonuje ich krytycznej oceny</li> <li>• ocenia wpływ korporacji transnarodowych na społeczeństwo, politykę, gospodarkę i środowisko przyrodnicze państw oraz regionów świata</li> <li>• omawia wpływ wybranej korporacji międzynarodowej na społeczeństwo, gospodarkę i środowisko przyrodnicze państw</li> </ul>	